

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/82/82/98

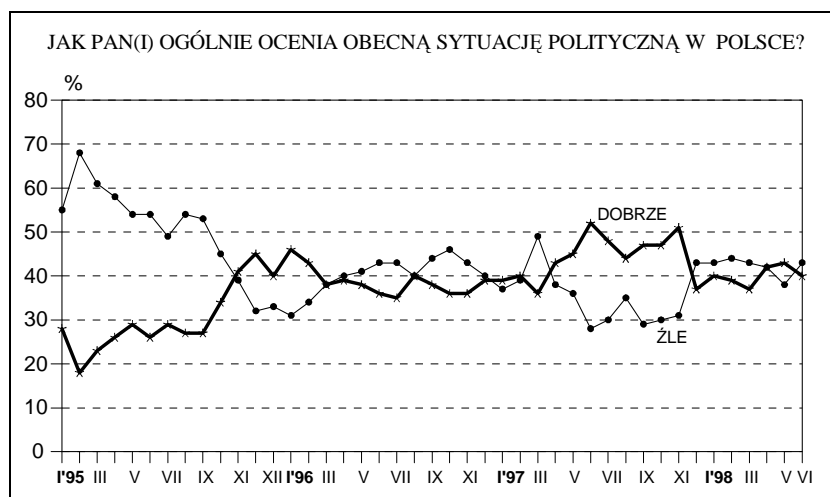
NASTROJE SPOŁECZNE W DRUGIEJ POŁOWIE CZERWCA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ W porównaniu z majem pogorszyły się oceny kierunku rozwoju sytuacji w kraju (wzrost odsetka opinii negatywnych o 5 punktów, spadek pozytywnych o 3 punkty). Obecnie nieznacznie przeważają osoby sądzące, że ogólna sytuacja w Polsce zmierza w złym kierunku (43%) nad mającymi przeciwne zdanie na ten temat (40%).
- ◆ Pogorszyły się oceny dotyczące sytuacji politycznej w kraju - odsetek osób oceniających ją negatywnie wzrósł o 5 punktów, liczba badanych wyrażających opinie pozytywne zmalała o 3 punkty.

- ◆ W stosunku do maja zmalała (z 22% do 18%) liczba ankietowanych przewidujących, że w ciągu najbliższego roku ogólna sytuacja w kraju się poprawi. Prognozy dotyczące sytuacji gospodarczej także się pogorszyły - odsetek optymistów zmniejszył się o 6 punktów, a pesymistów wzrósł o 3 punkty. Spadek optymizmu i wzrost pesymizmu odnotowaliśmy również w przewidywaniach rozwoju sytuacji politycznej (odsetek badanych sądzących, że się ona poprawi, zmalał o 4 punkty i w takim samym stopniu wzrosła liczba osób przewidujących jej pogorszenie).
- ◆ Nie zmieniły się oceny i prognozy dotyczące sfery życia zawodowego Polaków i poziomu życia rodzin, a także oceny obecnej sytuacji gospodarczej w kraju.

Po utrzymującej się w dwóch poprzednich miesiącach tendencji do niewielkiej poprawy nastrojów społecznych w czerwcu odnotowaliśmy ich pogorszenie¹. Szczególnie dotyczy to ocen i prognoz rozwoju ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej, a także przewidywań odnoszących się do sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższego roku. Nie zmieniły się natomiast opinie dotyczące sfery życia zawodowego i poziomu życia rodzin oraz oceny sytuacji gospodarczej w Polsce.

OCENY

W stosunku do maja pogorszyły się oceny kierunku rozwoju sytuacji w kraju. Odsetek opinii negatywnych wzrósł o 5 punktów, natomiast pozytywnych - zmniejszył się o 3 punkty. Obecnie liczba osób sądzących, że ogólna sytuacja w Polsce zmierza w złym kierunku (43%), nieznacznie przeważa nad liczbą badanych mających przeciwne zdanie na ten temat (40%).

Tabela 1 w procentach

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	'97						'98					
W dobrym	48	44	47	47	51	37	40	39	37	42	43	40
W złym	30	35	29	30	31	43	43	44	43	42	38	43
Trudno powiedzieć	22	21	24	22	18	20	17	17	20	16	19	17

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (97) przeprowadzono w dniach 17-23 czerwca '98 na 1103-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

Opinie o kierunku rozwoju sytuacji w kraju wiążą się, z jednej strony, z obiektywnymi wyznacznikami pozycji społecznej ankietowanych, jak: wykształcenie, przynależność do określonej grupy społeczno-zawodowej i kondycja materialna, a także z subiektywną oceną własnego położenia materialnego, z drugiej zaś strony - z orientacją polityczną badanych.

Comiesięczne pomiary wykazują, że pozytywnej ocenie rozwoju sytuacji w kraju sprzyja wyższy status społeczno-materialny respondentów. Odsetek pozytywnych opinii wzrasta wraz z wykształceniem i wielkością dochodów *per capita* w rodzinie. O tym, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku, najczęściej przekonani są przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (66%) oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla (50%), pracownicy fizyczno-umysłowi (45%), osoby pracujące na własny rachunek (43%). Do osób najbardziej zadowolonych należą ponadto uczniowie i studenci (61%), a także ludzie młodzi w wieku do 24 lat (48%). We wszystkich tych grupach (z wyjątkiem pracujących na własny rachunek) osoby pozytywnie oceniające rozwój sytuacji w kraju wyraźnie przeważają nad postrzegającymi ją negatywnie.

Rozwój sytuacji w kraju zdecydowanie najgorzej oceniają rolnicy - 70% spośród nich uważa, że zmierza ona w złym kierunku. Opinię tę podziela również ponad połowa robotników niewykwalifikowanych, rencistów, bezrobotnych, badanych z wykształceniem podstawowym, mieszkańców wsi. W grupach tych odnotowujemy wyraźną liczebną przewagę osób sądzących, że ogólna sytuacja w Polsce zmierza w złym kierunku nad tymi, którzy mają przeciwne zdanie na ten temat.

Należy podkreślić, że w porównaniu z majem nastąpiło wyraźne pogorszenie się ocen w środowiskach robotników (zarówno wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych), a także wśród osób pracujących na własny rachunek.

Zadowolenie z rozwoju sytuacji w kraju, uwarunkowane poziomem wykształcenia, przynależnością do określonej grupy społeczno-zawodowej oraz wysokością dochodów, wiąże się również z subiektywnym wymiarem położenia materialnego badanych - im gorsza samoocena własnych warunków materialnych, tym większy odsetek osób wyraża negatywną opinię o kierunku rozwoju sytuacji w kraju (i odwrotnie).

Biorąc pod uwagę poglądy polityczne badanych odnotowujemy wyraźne zróżnicowanie ocen ogólnej sytuacji w kraju między osobami identyfikującymi się z prawicą, których większość pozytywnie ocenia kierunek jej rozwoju, a respondentami utożsamiającymi się z lewicą, wśród których przeważają opinie negatywne. Natomiast w grupie osób o poglądach centrowych oceny pozytywne i negatywne prawie się równoważą.

Zróżnicowanie ocen ze względu na orientację polityczną respondentów znajduje odzwierciedlenie w opiniach elektoratów ustalonych na podstawie odpowiedzi na pytanie, na którą partię lub organizację respondenci głosowali w ostatnich wyborach do Sejmu.

Tabela 2

w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych**	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*													
	dobra							zła						
	XII '97	I '98	II '98	III '98	IV '98	V '98	VI '98	XII '97	I '98	II '98	III '98	IV '98	V '98	VI '98
UW	61	64	67	68	69	67	62	26	23	21	14	16	19	22
AWS	49	53	57	51	50	57	53	30	28	29	28	33	27	32
SLD	29	39	29	28	33	36	32	57	48	52	51	49	50	50
PSL	21	21	23	25	25	33	24	56	66	61	59	57	40	58
Nie głosujący	27	29	27	31	37	34	32	49	51	49	50	47	45	48

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

** Ustalane na podstawie odpowiedzi na pytanie, na którą partię lub organizację respondenci głosowali w ostatnich wyborach do Sejmu.

Ogólnie rzecz biorąc, pozytywne opinie dotyczące kierunku rozwoju sytuacji w kraju dominują wśród wyborców ugrupowań rządzących, negatywne - w elektoratach formacji opozycyjnych. Nadal bardziej zadowoleni z rozwoju sytuacji w Polsce są wyborcy UW niż koalicyjnej AWS. W porównaniu z majem pogorszyły się oceny we wszystkich elektoratach, z tym że stosunkowo najmniej wśród wyborców SLD, najbardziej zaś - w elektoracie PSL.

Wpływ orientacji politycznej badanych na ocenę kierunku rozwoju sytuacji w kraju widoczny jest również w zróżnicowaniu opinii w tej kwestii ze względu na stosunek do rządu. Oceny pozytywne wyraźnie przeważają wśród badanych dobrze oceniających wyniki działalności gabinetu Jerzego Buzka od czasu objęcia przezeń władzy, przekonanych, że polityka rządu stwarza szansę poprawy sytuacji gospodarczej, określających się jako zwolennicy obecnego gabinetu. Natomiast wśród respondentów negatywnie nastawionych do rządu wyraźnie dominuje krytycyzm w ocenie kierunku rozwoju sytuacji w kraju.

Ogólna ocena sytuacji w Polsce wyraźnie powiązana jest z ocenami szczegółowymi, dotyczącymi zarówno sytuacji politycznej, jak i gospodarczej (w obu przypadkach V Cramera=0,28), a także poziomu życia rodzin (V Cramera=0,22) oraz warunków materialnych gospodarstw domowych (V Cramera=0,20). Jednak pogorszeniu opinii o rozwoju ogólnej sytuacji w kraju towarzyszy jedynie pogorszenie ocen sytuacji politycznej (odsetek respondentów oceniających ją negatywnie wzrósł o 5 punktów, liczba osób wyrażających opinie pozytywne zmalała o 3 punkty). Może to świadczyć, że o pogorszeniu się nastrojów społecznych w czerwcu zdecydowała przede wszystkim sytuacja na scenie politycznej.

Tabela 3

w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	'97						'98					
– dobra	19	13	17	19	19	17	19	17	14	14	16	13
– ani dobra, ani zła	42	42	48	43	48	42	44	44	44	45	45	42
– zła	23	31	20	20	20	26	26	26	27	30	26	31
Trudno powiedzieć	16	14	15	18	13	15	11	13	15	11	13	14

Interesujące, że cechy położenia społecznego i materialnego badanych słabo różnicują oceny sytuacji politycznej, natomiast wyznaczają odsetek osób mających trudności z wyrażeniem swojej opinii na ten temat (im niższy status, tym większe trudności). Obecna sytuacja polityczna głównie określana jest jako „ani dobra, ani zła”, a negatywne opinie o niej są wyraźnie częstsze niż pozytywne. Jedynie wśród rolników dominuje przekonanie, że sytuacja polityczna jest zła (43%). Stosunkowo najlepiej oceniają ją uczniowie i studenci, wśród których opinie pozytywne i negatywne się równoważą (odpowiednio 22% i 21%).

Biorąc pod uwagę samoidentyfikację polityczną badanych odnotowujemy wyraźne zróżnicowanie ocen sytuacji politycznej między osobami utożsamiającymi się z lewicą, wśród których ponad dwie piąte (43%) określa ją jako złą, a osobami identyfikującymi się z prawicą. Prawicowe poglądy sprzyjają bardziej pozytywnej ocenie sytuacji politycznej (20%), chociaż relatywnie często wiążą się również z negatywną opinią o niej (27%). Natomiast wśród respondentów o orientacji centrowej wyraźnie więcej jest ocen negatywnych niż pozytywnych.

Zróżnicowanie to znajduje pewne odbicie w opiniach elektoratów partyjnych.

Tabela 4

w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Oceny sytuacji politycznej											
	dobra			ani dobra, ani zła			zła			Trudno powiedzieć		
	IV '98	V '98	VI '98	IV '98	V '98	VI '98	IV '98	V '98	VI '98	IV '98	V '98	VI '98
UW	21	29	24	43	40	46	28	22	24	8	9	5
AWS	24	32	19	46	40	45	19	18	25	11	9	11
SLD	7	10	8	45	50	39	42	35	49	6	4	5
PSL	6	13	5	50	33	44	34	35	29	10	19	22
Nie głosujący	8	9	9	45	47	41	33	27	28	14	17	21

* Ustalane na podstawie odpowiedzi na pytanie, na którą partię lub organizację respondenci głosowali w ostatnich wyborach do Sejmu.

Ogólnie rzecz biorąc, w elektoratach ugrupowań opozycyjnych negatywne opinie o sytuacji politycznej przeważają nad pozytywnymi. Zdecydowanie najgorzej ocenia ją elektorat SLD, którego opinie w tym względzie pogorszyły się w największym stopniu (odsetek ocen negatywnych wzrósł o 14 punktów w stosunku do maja). Mniejszy krytycyzm cechuje wyborców PSL, jednak ponad jedna piąta spośród nich uchyla się od wyrażenia swojej opinii. Zrozumiałe, że sytuację polityczną lepiej oceniają wyborcy ugrupowań rządzących niż opozycyjnych. Jednak w porównaniu z majem w elektoracie AWS wyraźnie pogorszyły się opinie o sytuacji politycznej (spadek ocen pozytywnych o 13 punktów, wzrost negatywnych o 7 punktów), natomiast wśród wyborców UW zmiany są stosunkowo niewielkie. Obecnie sytuację polityczną nieco gorzej postrzega elektorat AWS niż UW (miesiąc temu było odwrotnie).

Spadek zadowolenia z kierunku rozwoju sytuacji w kraju oraz pogorszenie się opinii o sytuacji politycznej nie wpłynęły na oceny sytuacji gospodarczej w Polsce, które utrzymały się na dotychczasowym poziomie.

Tabela 8

w procentach

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	'97						'98					
- dobre	28	26	28	22	24	26	25	26	25	27	29	26
- ani dobre, ani złe	49	51	45	50	46	46	49	46	45	45	44	47
- złe	23	23	27	28	30	28	26	28	30	28	27	28

PROGNOZY

Spadkowi zadowolenia z kierunku rozwoju sytuacji w kraju oraz pogorszeniu się opinii o sytuacji politycznej towarzyszy wzrost pesymizmu co do najbliższej przyszłości.

Niewielkiemu pogorszeniu uległy prognozy rozwoju sytuacji ogólnej w Polsce. Wyraża się to w spadku (o 4 punkty) odsetka osób przewidujących, że w ciągu najbliższego roku ogólna sytuacja w kraju się poprawi.

Tabela 9

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	'97						'98					
Poprawi się	16	23	26	25	25	18	22	22	18	19	22	18
Nie zmieni się	40	48	46	48	50	33	41	44	48	48	48	50
Pogorszy się	32	15	16	16	16	40	28	25	24	26	21	22
Trudno powiedzieć	12	14	13	11	9	9	9	9	10	8	9	9

Połowa Polaków sądzi, że w najbliższej przyszłości sytuacja w kraju się nie zmieni, wśród pozostałych nieco przeważają pesymiści.

Prognozy rozwoju sytuacji w ciągu najbliższego roku wiążą się przede wszystkim z samooceną warunków materialnych rodziny - w grupie osób określających je jako złe pesymiści wyraźnie przeważają nad optymistami (32% wobec 13%), odwrotnie jest wśród

osób zadowolonych ze swojego poziomu życia. Wyraźny wpływ na prognozy sytuacji w Polsce mają także poglądy polityczne badanych. Wśród osób identyfikujących się z lewicą wyraźnie przeważają pesymiści (31% wobec 12% optymistów). Poglądy prawicowe natomiast bardziej sprzyjają optymizmowi (26% osób spodziewa się poprawy sytuacji, 16% - przewiduje jej pogorszenie). Znajduje to odzwierciedlenie w prognozach elektoratów partyjnych.

Tabela 10

w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce*:														
	poprawi się					nie zmieni się					pogorszy się				
	II '98	III '98	IV '98	V '98	VI '98	II '98	III '98	IV '98	V '98	VI '98	II '98	III '98	IV '98	V '98	VI '98
UW	31	31	34	31	23	47	54	51	56	52	17	11	8	7	17
AWS	38	26	29	32	25	38	46	47	43	50	18	21	18	18	16
SLD	11	11	10	14	11	43	45	45	54	51	38	35	40	28	31
PSL	4	18	15	27	11	42	44	48	36	56	43	24	24	28	22
Nie głosujący	15	15	17	17	15	47	51	45	50	51	27	22	29	24	21

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

** Ustalono na podstawie odpowiedzi na pytanie, na którą partię lub organizację respondenci głosowali w ostatnich wyborach do Sejmu.

Wśród wyborców partii opozycyjnych, a szczególnie SLD, znacznie więcej jest pesymistów niż optymistów co do dalszego rozwoju sytuacji w kraju. W elektoratach partii rządzących odnotowujemy natomiast pewną przewagę odsetka osób prognozujących poprawę sytuacji w Polsce w ciągu najbliższego roku. Niemniej jednak w porównaniu z majem pogorszyły się przewidywania na najbliższą przyszłość w elektoracie UW (wzrost pesymizmu o 10 punktów, spadek optymizmu o 8 punktów), a także (choć w mniejszym stopniu) wśród wyborców koalicyjnej AWS. Zasadniczo bez zmian pozostały prognozy wyborców SLD, natomiast w elektoracie PSL znacząco wzrósł odsetek prognozujących, że w ciągu najbliższego roku sytuacja się nie zmieni.

Wpływ orientacji politycznej badanych na postrzeganie ogólnych perspektyw rozwoju sytuacji w Polsce widoczny jest także w zróżnicowaniu prognoz ze względu na stosunek do rządu. Optymizm wyraźnie przeważa wśród badanych dobrze oceniających wyniki działalności rządu Jerzego Buzka od czasu objęcia przezeń władzy, przekonanych, że polityka rządu stwarza szansę poprawy sytuacji gospodarczej, określających się jako zwolennicy obecnego gabinetu. Natomiast wśród respondentów negatywnie nastawionych do rządu wyraźnie dominuje pesymizm w prognozach rozwoju sytuacji w kraju.

Postrzeganie ogólnych perspektyw na najbliższą przyszłość wyraźnie wiąże się z prognozami dotyczącymi rozwoju sytuacji gospodarczej ($V \text{ Cramera}=0,34$) oraz politycznej ($V \text{ Cramera}=0,29$) w kraju. W obu tych dziedzinach odnotowujemy wyraźne pogorszenie się prognoz. W porównaniu z majem o 6 punktów zmniejszył się odsetek osób sądzących, że w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce się poprawi, o 3 punkty zaś wzrosła liczba ankietowanych przewidujących jej pogorszenie.

Tabela 11

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	'97						'98					
– poprawi się	23	27	29	30	33	24	27	27	24	26	29	23
– nie zmieni się	36	43	41	44	42	38	38	44	44	47	46	48
– pogorszy się	26	14	13	12	13	25	21	17	18	16	14	17
Trudno powiedzieć	15	17	17	15	12	13	14	12	14	11	12	12

Blisko połowa badanych uważa, że w najbliższej przyszłości sytuacja gospodarcza się nie zmieni, wśród pozostałych optymizm nadal przeważa nad pesymizmem. Szczególnie widoczne jest to w elektoratach partii rządzących, mimo że w stosunku do maja również w tych środowiskach zmalał optymizm co do rozwoju sytuacji gospodarczej. Odsetek osób prognozujących, że się ona pogorszy, wzrósł również wśród wyborców SLD i obecnie przeważa nad liczbą osób mających przeciwne zdanie na ten temat.

Tabela 12

w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Prognozy sytuacji gospodarczej							
	poprawi się		nie zmieni się		pogorszy się		Trudno powiedzieć	
	V '98	VI '98	V '98	VI '98	V '98	VI '98	V '98	VI '98
UW	50	38	35	47	10	10	5	5
AWS	37	30	46	46	9	14	9	10
SLD	21	20	52	46	19	27	9	7
PSL	23	21	46	51	17	17	14	10
Nie głoszący	23	15	46	52	16	16	16	17

* Ustalane na podstawie odpowiedzi na pytanie, na którą partię lub organizację respondenci głosowali w ostatnich wyborach do Sejmu.

Spadek optymizmu i wzrost pesymizmu odnotowaliśmy również w prognozach rozwoju sytuacji politycznej - odsetek badanych spodziewających się jej poprawy zmalał o 4 punkty i w takim samym stopniu wzrosła liczba osób przewidujących jej pogorszenie.

Tabela 13

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
	'97						'98					
- poprawi się	22	20	28	25	28	22	23	20	18	20	20	16
- nie zmieni się	42	46	35	43	41	41	44	50	48	54	51	50
- pogorszy się	12	11	16	13	17	21	17	15	16	14	13	17
Trudno powiedzieć	24	23	21	20	14	16	16	15	19	12	16	17

Połowa Polaków nie oczekuje zmian sytuacji politycznej w najbliższej przyszłości. Wśród pozostałych respondentów pesymizm jest równie częsty jak optymizm. Sytuacja taka występuje również wśród wyborców UW. Natomiast w elektoracie koalicyjnej AWS, a także wśród wyborców PSL odsetek przewidujących poprawę sytuacji politycznej jest wyższy niż prognozujących jej pogorszenie. Ostatni miesiąc przyniósł wyraźny wzrost optymizmu w elektoracie PSL, w pozostałych odnotowujemy jednak spadek odsetka prognoz optymistycznych i wzrost - pesymistycznych. Pesymizm w postrzeganiu sytuacji politycznej szczególnie wzrósł wśród wyborców SLD i obecnie wyraźnie przeważa nad optymizmem.

Tabela 14

w procentach

Elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Prognozy sytuacji politycznej							
	poprawi się		nie zmieni się		pogorszy się		Trudno powiedzieć	
	V '98	VI '98	V '98	VI '98	V '98	VI '98	V '98	VI '98
UW	24	16	55	56	10	15	11	14
AWS	30	25	49	48	6	12	15	15
SLD	14	13	55	48	21	31	10	8
PSL	14	21	52	53	12	5	22	21
Nie głosujący	17	13	50	49	14	14	19	24

* Ustalone na podstawie odpowiedzi na pytanie, na którą partię lub organizację respondenci głosowali w ostatnich wyborach do Sejmu.

Biorąc pod uwagę elektoraty ugrupowań koalicyjnych warto zauważyć, że nadzieję na poprawę sytuacji politycznej w kraju nadal częściej wyraża elektorat AWS niż UW (w prognozach sytuacji gospodarczej większymi optymistami są wyborcy UW).

Mimo wzrostu pesymizmu w przewidywaniu rozwoju ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji gospodarczej i politycznej, w zasadzie bez zmian pozostają prognozy dotyczące sytuacji w zakładach pracy respondentów oraz poziomu życia ich rodzin.

Tabela 15

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	N=	Wskazania respondentów według terminów badań											
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
		'97						'98					
		616	1223	611	623	612	539	571	576	568	581	853	581
- poprawi się		22	26	27	25	25	24	29	26	25	25	25	26
- pozostanie bez zmian		53	49	48	51	52	45	39	45	45	45	44	46
- pogorszy się		13	12	13	14	15	19	19	18	19	20	22	19
Trudno powiedzieć		12	13	13	11	8	12	14	11	10	10	10	9

Tabela 16

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	
	'97						'98						
	22	22	25	23	24	18	22	21	21	21	22	20	
- lepiej		22	22	25	23	24	18	22	21	21	21	22	20
- tak samo		48	52	42	45	48	39	43	48	48	49	48	50
- gorzej		15	12	13	14	17	32	23	19	21	18	18	19
Trudno powiedzieć		15	14	19	19	11	11	12	11	10	12	12	11

Spółeczna ocena kierunku rozwoju sytuacji w Polsce zależy przede wszystkim od przekonania, czy polityka rządu stwarza szansę poprawy sytuacji gospodarczej. Wiąże się również z ocenami aktualnej sytuacji gospodarczej, poziomu życia rodzin oraz sytuacji politycznej, a także z oceną warunków materialnych rodzin i szans na poprawę ich poziomu życia².

Prognozy dotyczące rozwoju sytuacji w kraju w ciągu najbliższego roku również najsilniej wiążą się z przekonaniem o skuteczności polityki gospodarczej rządu. Ponadto uzależnione są od oceny aktualnej sytuacji politycznej i perspektyw jej rozwoju, a także oceny szans poprawy poziomu życia rodzin i oceny sytuacji gospodarczej w kraju.

Odnotowane w czerwcu pogorszenie się nastrojów społecznych dotyczy przede wszystkim ocen i prognoz rozwoju ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej. Wzrósł również pesymizm w przewidywaniach dotyczących rozwoju sytuacji gospodarczej w Polsce, nie zmieniła się jednak ocena sytuacji gospodarczej. Ocena sytuacji w zakładach pracy respondentów nawet nieco się poprawiła, a przewidywania co do jej rozwoju w najbliższej przyszłości pozostały bez zmian. W zasadzie nie zmieniły się również oceny i przewidywania dotyczące poziomu życia rodzin.

Wydaje się, że wzrost pesymizmu w prognozach rozwoju ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej i gospodarczej może wiązać się z gwałtownym rozszerzeniem w ostatnim czasie frontu zapowiadanych reform. Do wywołującej społeczne i polityczne kontrowersje reformy administracyjnej, a także szeroko dyskutowanych reform edukacyjnej i systemu

² Wyniki uzyskano metodą analizy regresji. Korelaty opinii o kierunku rozwoju sytuacji w kraju oraz prognoz jej rozwoju w ciągu najbliższego roku wymieniono zgodnie z malejącą siłą związku.

opieki zdrowotnej doszła zapowiedź reformy emerytalnej. Wszystkie one mają wejść w życie w 1999 roku, jednak ich projekty zawierają wiele niewiadomych, które mogą budzić uzasadniony niepokój społeczny, zwłaszcza że społeczeństwo nie jest dobrze poinformowane w tej sprawie. Zbiegło się to z utratą przez Polskę 34 mln ecu z funduszu bezzwrotnej pomocy PHARE, co zapewne bezpośrednio spowodowało pogorszenie prognoz sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższego roku. Nie pozostało również bez wpływu na ocenę kierunku rozwoju ogólnej sytuacji w kraju i sytuacji politycznej.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Obecnie rozgrywane są we Francji Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej.
Czy interesuje się Pan(i) tym wydarzeniem sportowym?

	(%)			
	Interesuje się	Nie interesuje się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	54	0	1103
Płeć				
Mężczyźni	69	31	0	522
Kobiety	25	74	1	581
Wiek				
18-24 lat	48	52	0	153
25-34	58	42	0	196
35-44	48	52	0	232
45-54	39	60	1	216
55-64	51	49	0	125
65 lat i więcej	32	67	1	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	42	58	0	410
Miasto do 20 tys.	53	46	1	137
od 21 do 100 tys.	47	53	0	203
101-500 tys.	48	51	0	210
501 tys. i więcej mieszk.	45	54	1	143
Region				
Północny	39	61	1	129
Zachodni	57	41	2	104
Środkowozachodni	50	50	0	178
Środkowy	45	54	1	199
Wschodni	36	64	0	120
Południowo-wschodni	43	57	0	176
Południowo-zachodni	50	50	0	198
Wykształcenie				
Podstawowe	29	70	1	341
Zasadnicze zawodowe	56	44	0	293
Średnie	51	48	1	368
Wyższe	52	48	0	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	56	42	2	81
Prac. umysł. niż. szczebla	39	61	0	107
Pracownicy fiz. - umysł.	54	45	1	101
Robotnicy wykwalifikowani	59	41	0	118
Robotnicy niewykwalifik.	47	53	0	48
Rolnicy	37	63	0	52
Pracujący na rach. własny	55	45	0	57
Bierni zawodowo				
Renciści	40	60	0	125
Emeryci	43	56	1	198
Uczniowie i studenci	48	52	0	60
Bezrobotni	42	58	0	95
Gospodynie domowe i inni	29	70	1	61
Pracujący poza rolnictwem				
sferze budżetowej	41	59	0	111
sekt. państw., publicznym	44	56	0	101
sp. właśc. pryw. i państwa	58	41	1	108
sekt. pryw. poza rolnict.	58	42	0	210
prywatnym gosp. rolnym	42	57	1	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	36	64	0	141
201 - 325	42	58	0	159
326 - 449	54	46	0	179
450 - 599	45	54	1	177
Powyżej 599 zł	54	45	1	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	63	0	304
Średnie	46	53	0	516
Dobre	54	45	1	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	25	75	0	63
Raz w tygodniu	46	54	0	598
Kilka razy w miesiącu	41	59	0	157
Kilka razy w roku	54	45	1	187
W ogóle nie uczestniczy	50	48	2	98
Poglądy polityczne				
Lewica	54	46	0	236
Centrum	44	55	1	323
Prawica	51	49	0	324
Trudno powiedzieć	31	69	0	221

Tabela 2. Proszę powiedzieć, czy kibicuje Pan(i) którejś drużynie występującej w tegorocznych mistrzostwach świata?

	(%)		
	Nie	Tak	Liczba osób
Ogółem	71	29	1103
Płeć			
Mężczyźni	56	44	522
Kobiety	85	15	581
Wiek			
18-24 lat	67	33	153
25-34	64	36	196
35-44	67	33	232
45-54	77	23	216
55-64	64	36	125
65 lat i więcej	85	15	181
Miejsce zamieszkania			
Wieś	74	26	410
Miasto do 20 tys.	70	30	137
od 21 do 100 tys.	69	31	203
101-500 tys.	67	33	210
501 tys.i więcej mieszk.	71	29	143
Region			
Północny	73	27	129
Zachodni	67	33	104
Środkowozachodni	72	28	178
Środkowy	71	29	199
Wschodni	83	17	120
Południowo-wschodni	74	26	176
Południowo-zachodni	62	38	198
Wykształcenie			
Podstawowe	84	16	341
Zasadnicze zawodowe	63	37	293
Średnie	66	34	368
Wyższe	66	34	101
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	62	38	81
Prac.umysł.niż.szczebla	72	28	107
Pracownicy fiz.- umysł.	66	34	101
Robotnicy wykwalifikowani	57	43	118
Robotnicy niewykwalifik.	72	28	48
Rolnicy	84	16	52
Pracujący na rach. własny	65	35	57
Bierni zawodowo			
Renciści	80	20	125
Emeryci	75	25	198
Uczniowie i studenci	64	36	60
Bezrobotni	69	31	95
Gospodynie domowe i inni	90	10	61
Pracujący poza rolnictwem			
sferze budżetowej	74	26	111
sekt. państw.,publicznym	66	34	101
sp. właśc. pryw. i państwa	66	34	108
sekt. pryw. poza rolnict.	60	40	210
prywatnym gosp. rolnym	83	17	61
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 200 zł	77	23	141
201 - 325	75	25	159
326 - 449	68	32	179
450 - 599	74	26	177
Powyżej 599 zł	64	36	246
Ocena własnych war. mater.			
Złe	73	27	304
Średnie	72	28	516
Dobre	68	32	283
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	83	17	63
Raz w tygodniu	71	29	598
Kilka razy w miesiącu	75	25	157
Kilka razy w roku	64	36	187
W ogóle nie uczestniczy	72	28	98
Poglądy polityczne			
Lewica	63	37	236
Centrum	72	28	323
Prawica	67	33	324
Trudno powiedzieć	83	17	221

Tabela 3. Czy uważa Pan(i), że piłkarskie mistrzostwa świata w większej mierze są: 1 - wielkim świętem szlachetnego sportu; 2 - komercyjną imprezą, w której głównie chodzi o pieniądze

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	52	16	1103
Płeć				
Mężczyźni	35	55	10	522
Kobiety	28	50	22	581
Wiek				
18-24 lat	42	45	13	153
25-34	42	47	11	196
35-44	34	57	10	232
45-54	26	58	15	216
55-64	25	57	18	125
65 lat i więcej	20	48	32	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	33	47	21	410
Miasto do 20 tys.	27	60	13	137
od 21 do 100 tys.	31	48	21	203
101-500 tys.	35	57	8	210
501 tys. i więcej mieszk.	28	62	11	143
Region				
Północny	30	51	18	129
Zachodni	30	58	11	104
Środkowozachodni	35	56	9	178
Środkowy	28	53	18	199
Wschodni	28	49	23	120
Południowo-wschodni	32	46	22	176
Południowo-zachodni	34	53	13	198
Wykształcenie				
Podstawowe	25	47	29	341
Zasadnicze zawodowe	39	52	9	293
Średnie	34	54	12	368
Wyższe	26	65	9	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	61	7	81
Prac. umysł. niż. szczebla	29	60	11	107
Pracownicy fiz. - umysł.	47	41	12	101
Robotnicy wykwalifikowani	31	60	9	118
Robotnicy niewykwalifik.	34	55	11	48
Rolnicy	38	41	21	52
Pracujący na rach. własny	28	68	4	57
Bierni zawodowo				
Renciści	24	50	26	125
Emeryci	23	54	23	198
Uczniowie i studenci	46	46	8	60
Bezrobotni	30	46	23	95
Gospodynie domowe i inni	37	37	26	61
Pracujący poza rolnictwem				
sferze budżetowej	33	56	12	111
sekt. państw., publicznym	29	60	11	101
sp. właśc. pryw. i państwa	33	55	11	108
sekt. pryw. poza rolnictw.	36	59	5	210
prywatnym gosp. rolnym	41	37	22	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	31	48	21	141
201 - 325	36	50	14	159
326 - 449	34	47	19	179
450 - 599	29	54	17	177
Powyżej 599 zł	29	61	11	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	31	49	20	304
Średnie	29	55	15	516
Dobre	36	50	14	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	45	22	63
Raz w tygodniu	31	51	17	598
Kilka razy w miesiącu	31	55	14	157
Kilka razy w roku	34	52	14	187
W ogóle nie uczestniczy	26	59	15	98
Poglądy polityczne				
Lewica	26	63	11	236
Centrum	35	52	13	323
Prawica	31	55	13	324
Trudno powiedzieć	33	36	30	221

Tabela 4. Czy uważa Pan(i), że piłkarskie mistrzostwa świata w większej mierze są okazją: 1 - do wyrażania patriotyzmu i ducha dżentelmeńskiej rywalizacji między narodami; 2 - do wzmacniania nacjonalistycznych konfliktów i organizowania chuligańskich burd

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	30	24	1102
Płeć				
Mężczyźni	57	25	18	521
Kobiety	36	34	29	581
Wiek				
18-24 lat	51	27	22	153
25-34	53	26	21	196
35-44	54	28	17	232
45-54	45	34	21	214
55-64	42	33	25	125
65 lat i więcej	29	32	39	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	45	25	30	410
Miasto do 20 tys.	45	31	23	137
od 21 do 100 tys.	47	31	22	203
101-500 tys.	49	35	16	209
501 tys. i więcej mieszk.	44	35	21	143
Region				
Północny	42	32	26	129
Zachodni	57	27	16	104
Środkowozachodni	50	35	16	178
Środkowy	43	28	29	199
Wschodni	34	39	27	120
Południowo-wschodni	48	33	29	176
Południowo-zachodni	49	29	22	197
Wykształcenie				
Podstawowe	32	32	36	341
Zasadnicze zawodowe	55	27	17	293
Średnie	50	31	19	368
Wyższe	55	26	18	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	57	29	14	81
Prac. umysł. niż. szczebla	50	27	23	106
Pracownicy fiz. - umysł.	58	23	19	101
Robotnicy wykwalifikowani	49	32	19	118
Robotnicy niewykwalifik.	46	35	19	48
Rolnicy	47	26	27	52
Pracujący na rach. własny	62	25	13	57
Bierni zawodowo				
Renciści	30	34	36	125
Emeryci	38	34	28	198
Uczniowie i studenci	62	25	13	60
Bezrobotni	42	30	28	95
Gospodynie domowe i inni	35	30	35	61
Pracujący poza rolnictwem				
sferze budżetowej	52	30	18	111
sekt. państw., publicznym	48	26	26	100
sp. właśc. pryw. i państwa	52	23	25	108
sekt. pryw. poza rolnictw.	55	32	13	210
prywatnym gosp. rolnym	50	20	30	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	40	32	28	141
201 - 325	40	39	21	159
326 - 449	49	23	28	179
450 - 599	45	33	22	176
Powyżej 599 zł	50	30	20	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	42	32	26	304
Średnie	43	32	25	514
Dobre	56	24	20	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	26	29	63
Raz w tygodniu	44	30	26	597
Kilka razy w miesiącu	44	32	24	157
Kilka razy w roku	54	26	19	187
W ogóle nie uczestniczy	45	37	18	98
Poglądy polityczne				
Lewica	48	36	16	234
Centrum	48	29	22	323
Prawica	49	31	20	324
Trudno powiedzieć	37	23	39	221